

Foto: Shozib

NEDERLANDS, ALLE GRENZEN TE BUITEN

Van Bangkok tot Parijs en van Nairobi tot Paramaribo: ruim 11.000 leerlingen volgen Nederlands onderwijs in het buitenland. De scholen in het buitenland stimuleren de leerlingen om Nederlands te leren als taal te midden van andere talen. Ook in Nederland zijn er steeds meer leerlingen in de klassen aanwezig voor wie het Nederlands slechts een van de belangrijke talen in hun leven is. In zekere zin is dit een spiegelbeeld van het buitenland. Wat kunnen we als leraren van die omgekeerde wereld van elkaar leren?

SIMONE DE BRUIJN

Leerlingen die in het buitenland Nederlands onderwijs volgen, hebben meestal Nederlandse roots. Een of beide ouders zijn Nederlands (of Vlaams). De leerlingen volgen vaak Nederlandse taallessen buiten de school om of als onderdeel van het curriculum.

Zo'n 170 scholen in meer dan tachtig landen verzorgen Nederlands onderwijs. Daarvan bieden er ongeveer 150 uitsluitend lessen Nederlandse taal en cultuur aan (NTC). De leerlingen volgen op een lokale of internationale school het volledige curriculum en krijgen als aanvulling hierop NTC-lessen. Soms zijn die NTC-lessen ingebed in het programma van een internationale school, soms worden ze op een separate school aange-

boden. Daarnaast zijn er wereldwijd circa 15 scholen die het volledige programma van het Nederlandse basis- of voortgezet onderwijs aanbieden. Voor beide varianten geldt dat het onderwijs is afgestemd op de kerndoelen in Nederland. Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB) ondersteunt vanuit Nederland het wereldwijde netwerk van deze scholen.

Een rijke meertalige omgeving

Nederlandse leerlingen in het buitenland zitten in een rijke meertalige omgeving. Astrid de Git is docent Nederlands en woont sinds 2011 in het buitenland. Eerst werkte ze vier jaar in het NTC-onderwijs in Cambodja. Inmiddels geeft ze sinds 2015 Nederlandse les op de internationale school NIST in Thailand. De Git: 'Mijn leerlingen horen

Thais in het openbare leven, de school is in het Engels, thuis spreken ze Nederlands en vaak hebben ze vrienden die andere talen spreken.' Op NIST wordt een 'translanguaging'-beleid gevoerd. 'Dat betekent dat leerlingen alle talen mogen gebruiken waar ze over beschikken. In mijn lessen focussen we natuurlijk op Nederlands, maar als het voor hen makkelijker is, mogen ze overleggen in het Engels. Andersom geldt in andere lessen dat ze Nederlands mogen gebruiken. In de lokalen zijn materialen in allerlei verschillende talen beschikbaar, zodat het voor leerlingen ook zichtbaar is dat ze alle talen mogen gebruiken.'

Linde van den Bosch, directeur van NOB, vindt dat 'translanguaging' in Nederland meer gemeengoed zou mogen zijn. 'In Nederland spreken veel kinderen thuis

of met hun vrienden een andere taal dan het Nederlands op school. Eigenlijk is dat eenzelfde soort situatie als die Astrid de Git omschrijft. Op Nederlandse scholen kunnen we die meertaligheid meer omarmen, in die zin kunnen we leren van scholen in het buitenland. Wat je ziet is dat in diverse landen en schoolsystemen meertaligheid echt wordt benut. In zo'n rijke taalomgeving is het leren en waarderen van talen vanzelfsprekend. En juist door expliciet aandacht te besteden aan de eerste of dominante taal van kinderen, voor veel Nederlandse kinderen in het buitenland – zeker aanvankelijk – het Nederlands, maak je het voor hen gemakkelijker om andere talen te leren. Zo ervaren leerlingen wat een rijkdom het is om meerdere talen te spreken. We zien natuurlijk in Nederland ook mooie initiatieven op dit

‘Op Nederlandse scholen kunnen we meertaligheid meer omarmen, in die zin kunnen we leren van scholen in het buitenland’

vlak, bijvoorbeeld dat boeken in verschillende talen worden aangeboden op school. En dat aantal initiatieven groeit. Maar het zou nog meer een basishouding kunnen zijn.’

Belang van moedertaal

In meertaligheid is een belangrijke rol voor de moedertaal* weggelegd. Op NIST zit aandacht voor de moedertaal in het DNA van de school. NIST hanteert een taalbeleid dat het mogelijk maakt voor leerlingen hun moedertaal als onderdeel van het curriculum te volgen (World Language Programme). De school biedt twaalf talen als moedertaal aan, waaronder Nederlands. De vakken worden aangeboden tijdens schooltijd en zijn daarmee gewone schoolvakken. Per schooljaar volgen circa 25 leerlingen Nederlands bij De Git: ‘Veel ouders kiezen bewust voor onze school vanwege dit programma. Dat gaat verder dan alleen de lessen. Soms word ik bijvoorbeeld gevraagd om materialen voor een ander vak naar het Nederlands te vertalen, zodat leerlingen iets in hun moedertaal kunnen lezen. Ook in andere lessen mogen de leerlingen Nederlands gebruiken wanneer dat kan. En we hebben voorleessessies waarbij ouders voorlezen aan leerlingen in hun moedertaal. Daarnaast moedigen we ouders en leerlingen aan: spreek je eigen taal thuis. Dat is noodzakelijk om het examen te kunnen halen.’

Kim Hunink, onderwijsadviseur bij NOB, werkte voorheen als docent Nederlands en herinnert zich de tijd dat ze in Bos en Lommer les gaf, een multiculturele wijk in Amsterdam. ‘Er werd gehamerd op het belang van Nederlands praten – in de klas, op de gang, op het schoolplein, thuis... We zien dat men in het onderwijs daarop terugkomt. Er ontstaat meer acceptatie voor de verschillende talen die in het leven van een leerling een rol spelen. Meer aandacht voor meertaligheid in de klas

Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland

(NOB) is al ruim veertig jaar de koepel voor het wereldwijde netwerk van scholen die Nederlands onderwijs bieden. NOB vertegenwoordigt dit onderwijs in Nederland en Vlaanderen, maar daarnaast staat het team de leraren, schoolleiders en bestuurders dagelijks met raad en daad terzijde, met steun van het ministerie van Onderwijs. De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de scholen die zijn aangesloten bij NOB.

- 170 aangesloten scholen
- 72% scholen voor Nederlandse Taal en Cultuur (NTC), 28% scholen met het volledige curriculum voor basis- of voortgezet onderwijs
- 160 scholen met een of meer fysieke leslocaties, 10 scholen met onderwijs op afstand (online)
- 11.633 leerlingen: 78% primair onderwijs (waarvan 5% kleuteronderwijs), 22% voortgezet onderwijs
- gemiddeld 68 leerlingen per school, met flinke uitschieters naar boven en beneden
- gemiddeld 5 leraren per school

Nederlandse Taal en Cultuur (NTC)-scholen

Op een NTC-school krijgt iedere groep gemiddeld drie uur per week onderwijs Nederlands, met aandacht voor de culturen die daarmee verbonden zijn. Voor dit onderwijs heeft NOB, in samenwerking met SLO, een NTC-leerlijn ontwikkeld. Deze is geënt op de Nederlandse kerndoelen en Vlaamse eindtermen.

‘Het volgen van een ander curriculum dan het Nederlandse, brengt je automatisch andere visies en invalshoeken. Leerlingen krijgen daarmee een bredere kijk op de wereld’

is belangrijk; het geeft leerlingen zelfvertrouwen en het helpt bij het leren van een nieuwe taal.’

Zorgen over achterstanden

Soms zijn er bij ouders en leerkrachten van Nederlandse leerlingen die in het buitenland onderwijs volgen, zorgen over het niveau van het Nederlands. Hunink: ‘Laatst waren we online te gast op een ouderavond van een Nederlandse school in het buitenland. Dan merk je dat sommige ouders zich zorgen maken over “al die talen” op een dag. Levert dat achterstanden op?’

Volgens Astrid de Git zijn die zorgen onnodig. ‘Natuurlijk zien we dat kinderen talen door elkaar heen gebruiken, maar dat is niet erg. Of dat ze met hun broertjes en zusjes enkel nog Engels praten. Maar kinderen kunnen die talen goed scheiden. Er wordt weleens gedacht dat de woordenschatontwikkeling achterblijft, maar dat is onterecht. Zeker als je kijkt naar de woordenschat over de verschillende talen heen.’

Oud-NIST-leerling Olivier (19 jaar) woont bijvoorbeeld al sinds zijn geboorte in het buitenland. Hij groeide op in meerdere landen en hij rondde zijn middelbare school af in Thailand. Sinds de zomer woont hij – voor het eerst – in Nederland, waar hij nu studeert. ‘Thuis spreek ik Nederlands met mijn ouders. Verder gebruik ik veel Engels, en daarnaast spreek ik Zweeds, Frans en een klein beetje Thai. Welke taal hangt een beetje van de situatie af, maar ik schakel gemakkelijk van de ene naar de andere. Ik spreek prima Nederlands en ik kan alles lezen. Ik lees veel boeken in het Nederlands.’

Zorgen over het taalniveau zijn er niet alleen in het buitenland, ook in Nederland is het een gespreksonderwerp. Linde van den Bosch: ‘Begrijpelijk. Natuurlijk wil iedereen in Nederland dat kinderen en jongeren die hier opgroeien, zeker ook het Nederlands in alle domeinen goed beheersen. Niet voor niets zoeken we met z’n allen

naar mogelijkheden om het taalonderwijs breed, functioneel én aantrekkelijk te maken. Bijvoorbeeld door een combinatie met andere vakken. Dat vragen we ook van onze docenten in het buitenland. Vooral omdat zij maar beperkte lestijd per week hebben. We stimuleren hen bijvoorbeeld om niet alleen vanuit het eigen curriculum te kijken, maar juist ook naar het totale lesaanbod. Leerlingen leren bijvoorbeeld bij het vak Engels al hoe zij een samenvatting van een tekst moeten maken of hoe ze een formele brief moeten opstellen, dan hoeven ze die instructie bij Nederlands niet opnieuw te krijgen. Maar dat geldt ook hier in Nederland wanneer je bijvoorbeeld een kind uit Oekraïne in groep 4 hebt. Dan moet je de vraag stellen: wat weet dit kind al? Het heeft al technisch leren lezen in het Oekraïens. Natuurlijk is het een ander schrift, maar het principe is hetzelfde. Wat betekent dat dan voor het leren van de Nederlandse taal? Waar leg je de focus op? Soms is het beter om van de standaardmethode af te wijken.’

Positieve impact

Vaak keren Nederlandse leerlingen die in het buitenland naar school gaan, weer terug naar Nederland. Maar liefst 80 procent van de leerlingen die het Nederlands onderwijs in het buitenland vroegtijdig verlaten, blijkt vervolgens weer onderwijs in Nederland te volgen, aldus *LeerlingVizier* (2023), het instrument van NOB om hun doelgroep in kaart te brengen. Zij vervolgen hun schooltijd in het primair of voortgezet onderwijs of kiezen voor een vervolopleiding.

Uit onderzoek van Nuffic (2024) komt naar voren dat een tijd deelnemen aan het onderwijs in het buitenland voor veel jongeren een positieve impact heeft. Op de persoonlijke ontwikkeling, zelfstandigheid, kennis van taal, cultuur en communicatie, flexibiliteit, sociale vaardigheden en een open en geïnteresseerde houding. Uit

‘Een meertalige omgeving biedt voordelen voor de algehele taalontwikkeling van leerlingen; ze zijn taalgevoeliger en leren daardoor over het algemeen sneller een nieuwe taal’

LeerlingVizier blijkt bovendien dat 67 procent van de leerlingen in het buitenland naast Nederlands ook meerdere andere talen spreekt.

Kim Hunink gaf zelf ook in het buitenland Nederlandse les. Ze herkent het beeld dat uit de onderzoeken naar voren komt. ‘Een oud-leerling vertelde me toen ze terugkeerde naar Nederland, dat ze door haar tijd in het buitenland een “extra kleur” zag. Het volgen van een ander curriculum dan het Nederlandse, brengt je automatisch andere visies en invalshoeken. Leerlingen krijgen daarmee een bredere kijk op de wereld in een vormende fase in hun leven. Ik refereer dan ook graag aan het citaat van de Oostenrijkse filosoof Ludwig Wittgenstein: “De grenzen van mijn taal zijn de grenzen van mijn wereld.”’

Ook Astrid de Git ziet de positieve aspecten van een tijd in het buitenland. ‘De internationale setting is vormend voor leerlingen. Dat merk je wanneer we bijvoorbeeld het journaal in de klas kijken. De leerlingen kijken dan van een afstand naar Nederland. Dat is waardevol op latere leeftijd, omdat ze een breder perspectief hebben.’ Olivier besloot om in Nederland te gaan studeren. Hij volgt nu aan het Leiden University College de opleiding World Politics. Olivier: ‘Ik denk dat het belangrijkste is dat je opgroeit in een multiculturele omgeving. Elke dag ben je met mensen uit verschillende landen. Dat gaat vanzelf. Ik sta er niet eens bij stil dat mensen afkomstig zijn uit andere culturen. Dat maakt dat je je flexibel kunt opstellen waar dat voor anderen misschien minder vanzelfsprekend is.’

Verrijking

Volgens Kim Hunink is het leren in een meertalige onderwijsomgeving een verrijking voor leerlingen. ‘Een meertalige omgeving biedt voordelen voor de algehele taalontwikkeling van leerlingen; ze zijn taalgevoeliger

en leren daardoor over het algemeen sneller een nieuwe taal. Daarnaast zien we dat de leerlingen meer “wereldwijd begrip” hebben; ze staan meer open voor andere culturen, etniciteiten, religies, talen en universele waarden. En juist die mondiale mentaliteit kan de wereld van nu goed gebruiken.’

NOB-directeur Linde van den Bosch adviseert dan ook: ‘Kijk wat voor verschillende talen en culturen er al zijn in de klas en benut die! Voor elke persoon waar dan ook geldt: het is belangrijk om je thuistaal te kunnen onderhouden. Dat stimuleert je taallevermogen, maar ook de ontwikkeling van de eigen identiteit. En het kan zoveel mooie inzichten en waardevolle gesprekken opleveren tussen leerlingen. Of het nou gaat om leerlingen die net terug zijn gekomen uit het buitenland, of om leerlingen met een buitenlandse achtergrond die al jaren in Nederland wonen. Al die leerlingen kunnen een kijkje over de landsgrenzen bieden en op die manier bijdragen aan het wereldburgerschap van alle leerlingen in de klas.’

Olivier vindt het spreken van meerdere talen vooral leuk. ‘Ik was laatst in Frankrijk, en ik merkte dat ik alles kon verstaan. Ik kon een bijdrage leveren aan lokale gesprekken. Zo leer je veel over een land en de mensen. Dat is fantastisch!’

Als wereldwijd netwerk heeft Stichting NOB uitwisseling hoog in het vaandel staan. Er valt veel te leren met en van elkaar over taalonderwijs en meertaligheid. Wilt u in contact komen met Nederlandse scholen in het buitenland? Stuur dan een e-mail naar <info@stichting-nob.nl>.

Noot

* Omdat het bij veel lezers een bekend woord is, wordt hier het begrip *moedertaal* gebruikt, ondanks recente inzichten dat dit woord in de huidige, divers samengestelde maatschappij niet altijd de oorspronkelijke lading dekt. Heel wat kinderen groeien meertalig op en/of hanteren verschillende (varianten van) talen in verschillende situaties. Het begrip *moedertaal* wordt hier in deze bredere betekenis gehanteerd.

binnenkort

30 januari 2025, Nieuwe mogelijkheden voor poëzie in de klas, Amsterdam, <vlit.nl/poeziemogelijk>

13 maart 2025, Nationaal Leermiddelen Congres 2025, Nieuwegein, <www.nationaalleermiddelencongres.nl>

13 maart 2025, Online workshop youngadultliteratuur, <vlit.nl/yaworkshop>

20 maart 2025, Dag van de Franse Taal

20 maart 2025, Dag van de Literatuur, Rotterdam, <dagvandeliteratuur.nl>

20 – 22 maart 2025, Nascholing Duits: Recent verschenen werken, Nordhorn, <vlit.nl/rvw>

3 – 4 april 2025, Neerlandistiekdagen, Nijmegen, <vlit.nl/neerlandistiek2025>

12 april 2025, Algemene Ledenvergadering Levende Talen, Utrecht, <www.levendetalen.nl>

12 april 2025, Soapbox Challenge, Amsterdam, <www.soapboxchallenge.nl>

16 mei 2025, Flash Fiction Challenge, <vlit.nl/flashfiction>

25 mei 2025, Dag van de Jonge Jury, Rotterdam, <jongejury.nl>

20 – 21 juni 2025, Literaire Vertaaldagen, Amsterdam, <literairvertalen.org>

25 – 29 augustus 2025, Colloquium Neerlandicum, Brussel, <colloquium.ivn.nu>

6 – 7 maart 2026, Nationaal Congres Duits, Noordwijkerhout, <nationaalcongresduits.nl>

20 maart 2026, Nationaal Congres Engels, Ede, <nationaalcongresengels.nl>

Dag van de Literatuur

Op donderdag 20 maart 2025 vindt in de Doelen te Rotterdam de Dag van de Literatuur plaats, een tweemaaljaarlijks literatuurfestival voor leerlingen uit de bovenbouw havo/vwo en voor mbo-studenten. Onder anderen Splinter Chabot, Adriaan van Dis, Lize Spit, Elfie Tromp en Maartje Wortel gaan in gesprek met de deelnemers. De programmering bestaat verder uit voorleessessies, (interactieve) interviews en talkshows, waarbij de talkshowhosts de leerlingen zelf zijn. Literatuur presenteert zich multimediaal, daarom zijn filmvertoningen, muziekvertolkingen, dans en kleinkunst nadrukkelijk ook in het programma opgenomen.

Zie <dagvandeliteratuur.nl> voor meer informatie.

Beproeven nieuwe examenprogramma's

De nieuwe conceptexamenprogramma's voor Friese taal en cultuur, de moderne vreemde talen en Nederlands zijn gepubliceerd (zie <vlit.nl/nieuw>). Ondertussen ontwikkelen syllabuscommissies onder regie van het College van Toetsen en Examen conceptsyllabi voor de vakken met een centraal examen. Dat betekent dat het bijna tijd is voor de volgende stap: het beproeven van de conceptexamenprogramma's in de klas en op de school. Deze fase start in schooljaar 2025–2026.

Is jouw school geïnteresseerd om de conceptexamenprogramma's voor een vak te beproeven in de onderwijspraktijk? Mail dan naar <beproevenexamenprogramma@slo.nl>.

Meer informatie is te vinden op <vlit.nl/beproeven>.

Gebt uns eine*n Studi

De komende maanden organiseren alle hbo- en universitaire (leraren)opleidingen Duits/Duitse taal en cultuur bijeenkomsten voor docenten Duits uit de onder- én bovenbouw. Gedurende één dagdeel kunnen docenten zich laten informeren over wat leerlingen enthousiast maakt voor het vak Duits en hoe leerlingen gestimuleerd kunnen worden voor een studie met Duits en manieren om dit enthousiasme over te brengen op hun leerlingen.

In een unieke samenwerking willen hogescholen en universiteiten samen met docenten uit het voortgezet onderwijs voor nieuwe aanwas voor opleidingen met Duits zorgen. De insteek is: als iedere school per jaar één leerling motiveert om de lerarenopleiding te doen of Duitse taal en cultuur te studeren, is het lerarentekort bij Duits binnen de kortste keren opgelost.

Voor meer informatie zie <vlit.nl/studi>.

Youngadultrromans

Jeugdliteratuur en youngadultliteratuur is populair en biedt volop mogelijkheden voor inzet in het literatuuronderwijs. Op donderdagmiddag 13 maart rijkt Linda Ackermans in een online workshop een werkvorm aan om kritisch en actief met deze literatuur aan de slag te gaan. De werkvorm focust op de vraag: hoe wordt de adolescentie verbeeld in youngadultrromans?

Meer informatie is te vinden op <vlit.nl/yaworkshop>.